

GLASOVA Panorama

KRANJ, 16. FEBRUARJA 1963

STEVILKA 7

Se preden so se v britanskem tisku polegli prepiri o neuspehu Britanije v Bruslju so na časopisnih straneh sprožili novo razpravo o tem, ali naj zgradijo novo britansko prestolnico.

Predlog angleškega časopisa »The Economist« bi bil verjetno sprejet kot šala, če ne bi izšel v uglednem in resnem časopisu. Pisec predlaga, da bi severno od Londona zgradili novo mesto, ki bi postalo britansko glavno mesto. V novo mesto, 280 km severno od Londona, bi preselili dvor, parlament in vlado.

Novo glavno mesto

Razlogi so dvojni: London se neprestano širi, kar povzroča prometne težave in prenaseljenost. Zdaj ima London že preko 12 milijonov prebivalcev. Nasprotno pa severna mesta nazadujejo.

Mesto Elisabeth bi zgradili po najmodernejših arhitektonskih načelih. Mesto bi v začetku imelo 350.000 prebivalcev, vendar bi se naglo povečalo, ko bi se v njega vselila industrija in uradi.

Severni del britanskega otoka, ki je sedaj v gospodarski krizi, bi oživel. S tem bi rešili tudi problem 600.000 nezaposlenih, ki bi jih zaposlili pri graditvi.

Vroča kri v San Remu

Letošnji festival zabavne glasbe v San Remu je imel poleg popevk tudi druge privlačne točke. Najprej je policija morala razgnati novinarje, ko je Claudio Villa dobil živčni zlom. Iz garderobe so razen zdravnika in pevec odstranili vse. Do živčnega zloma je prišlo, ker pevcu, ki se vsako leto tolaži z nagrado niso dovolili vokalne spremljave. Po dveh urah razgovorov in zdravniškemu posegu so končno pevcu dovolili, da ga spremlja vokalni kvartet za zavesami.

Ker je veliko vrhunskih pevec ostalo doma, je letošnji San Remo minil brez slavnih imen. Trikratni zmagovalci Domenico Modugno ni maral tvegati. Mina, ki se pripravlja za porod, je uradno sporočila: »Ne, nikoli več me ne bodo videli v San Remu. Pred dvema letoma sem veliko pričakovala od San Rema, toda doživela sem neuspeh. Se vedno moram jokati, ko se spomnim te krivice.«

Milva ki jo vidite na sliki, je ob letošnjem festivalu dejala: »Zdaj ali pa nikoli«. Kot vemo, se ji ta njena želja ni uresničila.

Čez pol meseca v steni

Trije mladi nemški alpinisti Peter Siegert, Rainer Kauschke in Gerd Uner so eredi letošnje hude zime preplezali 550 metrov visoko severno steno Lavareda, največji planinski zob v Dolomitih. Ta edinstven uspeh v zgodovini alpinizma je bilo mogoče narediti z najmodernejšimi tehničnimi sredstvi in z redno prehrano iz podnožja, česar klasični alpinizem ne pozna. Trije nadarjeni fantje so bili v steni, v ledu in snegu kar 17 dni in 16 noči. Pri štiridesetih stopinjah mraza je bil bivak v ravni steni, kljub topli hrani, ki so jo plezavci dobivali po vrveh iz podnožja, pravi pekel. Brez tople hrane, ki so jo možje v steni dobivali v posodah, ki so zadržale toploto, najbrž ne bi zdržali.

Dan, preden so trije planinci steno preplezali, so svojemu oskrbovancu v vnožju sporočili: »Hrana zadostuje. — Mi ne zmrzujemo več. — Imamo samo še bolečine.«

SREČANJA Z LJUDMI - SREČANJA Z LJUDMI - SREČANJA Z LJUDMI

Mladi jeseniški hokejist Bine Felc je poseben pojem za naš hokej. Nekateri mu pravijo, da je bela vrana med črnimi. Njegov način igre izstopa. Po ledu drsa, kakor da bi imel krila, in ni je prepreke, ki je ne bi znal premostiti. Z svojimi nasprotniki zbija šale. Ob njegovih ukanih izpadejo povprečni igralci smešni in nespretni. Felc je v naš hokej vnesel mnogo prvin živahnosti, postal je mojster, ki s svojim znanjem navduši številne pristaše hokejske igre. Neki navijač je dejal, da igra Felc hokej s takšno duhovitostjo kot Sekularac nogomet v najboljših letih.

● Kaj pomeni za vas hokej?

— Hokej mi pomeni veliko več kot kakršnokoli drugo razvedrilo.

Mojster na ledu

● Ljudje govorijo različne stvari. Med drugim tudi, da so vas snubili v tujini?

— Takšne govorice so popolnoma iz trte izvite. Nisem dobil nobenih ponudb iz tujine.

● Kateri zadetek vam je v letošnjem prvenstvu ostal najbolj v spominu?

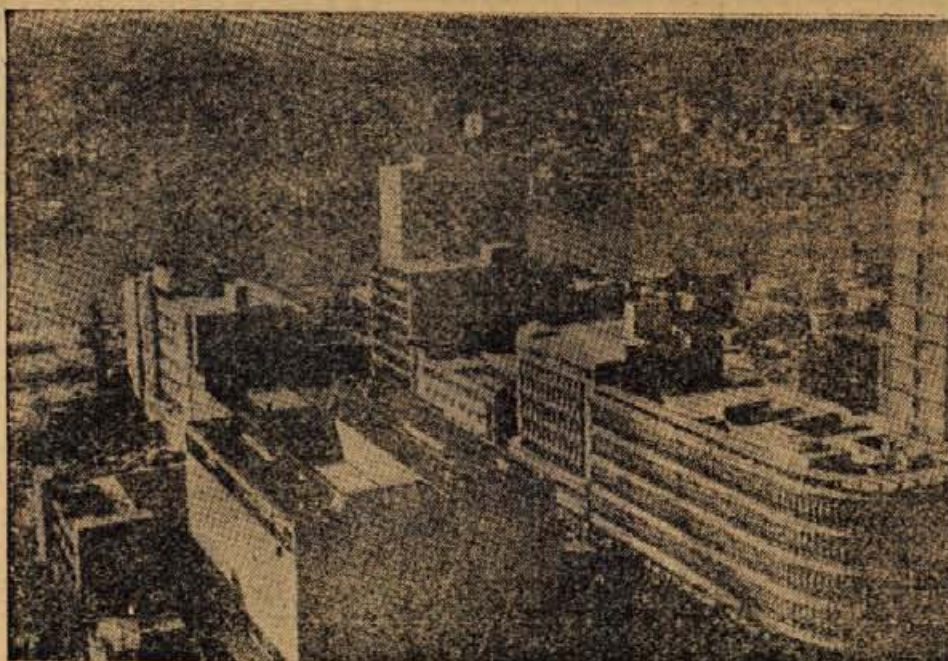
— V letošnjem prvenstvu mi ni ostal noben zadetek v lepem spominu, ki bi pomenil nekaj izrednega. S preveč slabimi nasprotniki igramo, da bi me lahko kakšen zadetek razveselil.

● Kateri nasprotni igralec vas je najbolj uspešno zadrževal pri napadanju?

— Najbrž se z uspešno igro ne more pohvaliti prav noben nasprotni igralec. Lažje bi seveda izbiral, če bi me vprašali, kateri nasprotni igralec me je s palico najbolj uspešno tolkel po nogah. Večina naših moštev, ki igrajo v zveznem razredu, igra »grd hokej«.

● Kdo je kriv, da se pri nas igra surovo?

— Predvsem sodniki. Pa tudi večina moštev meni, da je hokej mogoče igrati z močlo in ne z znanjem.

Moderna četrt v iraškem glavnem mestu Bagdadu, kjer je bila prejšnji teden strmoglavljena Kasemova vlada. Bagdad je v novejšo iraško zgodovino vstopil kot mesto naprednih teženj, ki je leta 1958 strmoglavilo monarhijo

GLOBUS

Nezadosna ocena

● Po vrnitvi iz Pariza so nemški novinarji spraševali starega kanclerja Adenauerja vse mogoče stvari. Neki novinar je vprašal: »Ali ste generalu de Gaulleu povedali, da nemško ljudstvo želi pristop Velike Britanije k Skupnemu evropskemu trgu«. Kanclerja je to vprašanje zmedlo in je jezen čez nekaj časa odgovoril: »Če bi v kakšni diplomatski šoli postavili takšno vprašanje, bi za takšno neumnost dobili gladko nezadosno oceno.«

Politična stava

● Britanski feldmaršal Bernard Montgomery je dobil stavo s predsednikom Hondurasa Ramon Villeda Moralesom. Za sto ameriških dolarjev sta se namreč stavila o usodi kubanskega predsednika vlade Fidela Castra. Morales je trdil, da bo do 1. januarja 1963 kubanski ministrski predsednik strmoglavljen. Montgomery pa je trdil nasprotno. Pod enakimi pogoji je sedaj honduraški predsednik predlagal novo stavo podaljšano do 1. januarja 1964.

Nadaljevanje iraške revolucije

GENERAL JE MRTEV

Letala so se dvignila in odvrгла bombe — Čez dve uri so po radiu sporočili, da je stari režim strmoglavljen — Državni uradniki so po dveh dneh počitka odšli zopet na delo — Vojska nadaljuje z revolucijo

Državni udar v Iraku, ki so ga prejšnji petek izvedli v Bagdadu z veliko naglico, je v zadnjem tednu dobil podrobnejšo razlago. Staro pravilo, da je na Bližnjem vzhodu sprememba oblasti stvar vojske, tudi to pot ni bilo ovrženo. Naprednejši in nezadovoljni oficirji iraške vojske, ki so bili ogorčeni zaradi Kasemove samovolje, so spretno izkoristili priložnost in po neuspehih atentatih na generala Kasema slednjič iztrgali oblast iz njegovih rok. Ni prvič v zgodovini, da je revolucija požrla svojega lastnega otroka. Zdaj je ozadje državnega udara v Iraku že v takšni meri razčiščeno, da lahko naredimo objektivnejše povzetke. Nosilci državnega udara so bili poseben vojaški korpus, ki jih je Kasemov režim preganjal, ker se s njim niso strinjali. Bilj so pa ti ljudje med prvimi bojovníki iraške revolucije, ki je leta 1958 zrušila oblast Nuri Saída. Njih so v odločilnem napadu podprli tudi nekateri sindikati, študentje in predvsem vojska.

Od monarhije do republike

V moderno zgodovino je Irak prišel pozno in na zadnja vrata. Ko so ga Angleži v prvi svetovni vojni odtrgali Turkom, je bil za britansko industrijo to dober grabež zaradi bogatih nahajališč nafte. Leta 1932 je dobil Irak samostojnost s sprejetjem v Društvo narodov. Dinastija kraljev Faisal je vladala v deželi s korupcijo in političnim zatiranjem. Leta 1958 je nezadovoljstvo doseglo višek in skupini svobodnih oficirjev pod vodstvom generala Kasema je uspelo strmoglaviti monarhijo in zasovraženo vlado Nuri Saída. General Kasem je dobil položaj predsednika vlade in razglasil politiko prijateljstva do arabskih držav in nevezanosti v širšem svetovnem obsegu. Prva leta je to politiko dosledno izvajal z naslonitvijo na ZAR in z izstopom iz bagdadškega obrambnega pakta.

Kmalu pa je Kasem kurz svoje politike do arabskega

sveta spremenil. Najbolj do izraza so prišli njegovi politični odkloni na primeru Kuvajta in Sirije. Nemalo nezadovoljstvo je Kasem povzročil med arabskimi državami, ko je sprožil svojo zarhitevo o pripojitvi Kuvajta k Iraku. Strene političnih interesov so se začele mešati tudi v zvezi s Sirijo. Še preden je prišlo do odcepitve Sirije, je Kasem na nekem vojaškem zborovanju govoril: »Diktatorske oblike oblasti so v Siriji dosegle svoj višek. Mi ne bomo stali z rokami v žepu, ko vidimo, kako zatirajo naše brate v Siriji. Do popolne uskladitve stališč med Sirijo in Irakom bo prišlo šele takrat, ko bo Sirija dobila popolno samostojnost in neodvisnost.«

Hiša se je vnela pri tleh

Pri izpeljavi svojih političnih stališč Kasem ni prizanašal svojim nasprotnikom. Nasprotnike je preganjal brez usmiljenja. Veliko starih sodelavcev mu je za-

radi njegovih samovoljnih prijemov in diktatorskih teženj obrnilo hrbet. Na Kasema so v tem času poskušali več atentatov, vendar je takrat, ko je bil že zapisan smrti, preživel hude telesne poškodbe. Nad nasprotniki, ki so bili vmešani v atentate, se je surovo maščeval. Kasem je moral zatirati tudi dva odkrita upora. Najprej so se proti njemu dvignili uporniki v Mosul na severu Iraka, od leta 1960 pa je moral voditi odprto fronto proti kurdskim plemenom.

Kasemova vlada je ostala tudi na notranjem torišču samo pri obljubah. Osnovne težnje revolucije iz leta 1958 so bile zanemarjene. Ne samo vojak, temveč tudi mnogi ljudje so bili razočarani.

Nova doba

Po uspelem udaru je oblast v rokah ljudi, ki jih je Kasem preganjal. Iz zaporov so izpustili številne politične zapornike, pa tudi begunci, ki so se zatekli v sosednje države, se vračajo. Irak stopa v teh dneh v novo obdobje svoje zgodovine. Sporne točke, ki so zastrupljale odnose te dežele s svojimi sosedi, so v kratkem času odstranili in dežela bo ubrala tudi povsem drugačno pot v svoji notranji politiki.

Rekli so...

»Vojni je edina alternativa sodelovanju.«

Džavaharlal Nehru, predsednik indijske vlade

»Blažen je tisti, ki klepeta o vojni in ne ve, o čem govori.«

Nikita Hruščev, sovjetski premier

»Če nekdo pove resnico, se začudi ves svet.«

Charles de Gaulle, francoski predsednik

»Politika je podobna Jabu. Prva poteza navadno odloča o zadnji.«

Amintore Fanfani, italijanski premier

»Če želim nadaljevati študije na »beli univerzi«, delam to bolj za Ameriko kot zase.«

James Meredith, črnce na univerzi v Missisipiju

»Nisem cvet, ki se je slučajno razcvetel v komunističnem cvetličnjaku. Sem samo normalni pripadnik mlade generacije v Rusiji, ki misli enako kot jaz.«

Jevgenij Jevtušenko, sovjetski pesnik

»Edino vmešavanje države v zasebne zadeve, ki je Francozom všeč, je izplačevanje pokojnine.«

André Malraux, francoski akademik

»Ni bog tisto, kar me zanima, temveč ljudje.«

Luis Bunuel, španski filmski režiser

»Edino uspešno sredstvo, ki so ga doslej našli, da bi človek dolgo živel, je staranje.«

Otto Tressler, avstrijski igralec

Vtisi z ulic svetovnega vele mesta

Veliki Pariz

PIŠE: FRANCE ŽVAN

V podzemlju

Spodaj je silno vrvenje. Reke ljudi lijejo neprestano po stopnicah noter in ven. Hodniki so izkopani tako, da se tudi tam, kjer se križa po šest prog, izogibajo drug drugemu v različnih višinah in po dolgih ovinkih. Metro obratuje skoraj do sekunde točno. Vozovi so stari in bi jih pri nas gotovo uvrstili med dostavne ali pa bi vsaj na njihov račun beležili večje ali manjše zamude. Posamezna vozovnica stane dobrega pol franka in le pičlih štirideset centov, če jih kupiš deset naenkrat. Ko ti biljeterka preščinje vozni listek in stopiš mimo nje, se nihče več ničesar ne vpraša in lahko se voziš, dokler te je volja. V vsakem vlaku so vozovi prvega in drugega razreda. Razlikujejo se po barvi in udobju. Kljub temu da na vlaku ni nobene kontrole, ni videti, da bi potniki drugega, vstopali v vozove prvega razreda. Biljeterji in še posebno biljeterke so v različnih delovnih haljah. Le nekateri imajo uniforme. Na vidnem mestu pa ima vsakdo pripeto svojo službeno številko, kar najbrž po svoje prispeva k disciplini, vestnemu opravljanju službe in vljudnemu ravnanju.

V Parizu se je moč učiti obzirnosti in vljudnosti. Ni mogoče videti primora — ne v metroju ne drugod — da bi moški takoj ne vstal s sedeža, če vstopi ženska in da bi mlajši pri priči ne odstopili svojega sedeža starejšim. Vsi kažejo vsestransko razumevanje za majhne otroke in mnogo potrpljenja z vsemi otroki. Otroci pa povsod izkazujejo dolžno spoštovanje odraslim. Na precej prometni postaji metroja sem doživel živahno, a ne žaljivo razpravo, ki se je vnela, ker je nekdo v naglici odrinil sedem ali osem let starega otroka, obloženega s šolsko torbico in mrežo zelenjave. Kljub temu da se z metroja vsakomur mudi in se ne zamudi nihče niti minute več, kakor je nujno potrebno, se je ob tem dogodku zbrala gruča ljudi in vsem se je zdelo potrebno povedati neolikancu svoj nazor o vljudnosti in spoštovanju otroških pravic.

V obleko se ne moreš skriti

Ko se prepričaš, da več milijonov Parižanov ni oblečenih nič bolje, kot si sam (videl si jih v metroju, v predmestjih in delavskih četrtih), te tudi eleganca z Elizejskih poljan, Latinske četrti in ulic za Seino ne moti več. Zato sem se, ko sem bil spet zunaj, postavil, isto k zidu na pločniku ob Hotel-de Ville (pariška mestna hiša) in opazoval vrvež. Onkraj ceste je Bazar. To je ena največjih pariških veleblagovnic, kjer je mogoče kupiti skoraj vse, kar sodi v dojem človeških potreb (seveda je treba imeti denar — precej denarja). V veleblagovnicah so cene nekoliko višje kakor na Montmartru in mnogo nižje kot v elitnih trgovinah, kjer kupujejo ljudje, ki se glede svoje garderobe posvetujejo s posebnimi strokovnjaki.

Po ulici med pločnikom in Bazarjem je silen promet. Stirje semaforji odražajo pravice pešcev in voznikov. Avtomobili se gnetejo tako tesno drug za drugim, da med njimi skoraj ni praznega prostora. Semaforjem pomagajo številni policisti. Vsi skupaj so komaj kos reki prometa.

Dve dami s pričeskami

Pred Hotel-De Ville se je ustavila črna limuzina — eden pariških luksuznih taksijev. Izstopili sta dve dami. Vse na njiju je bilo urejeno, vse je razodevalo najfinejši okus in visoko stopnjo v družbeni hierarhiji. Z njunim oblačilom se najbrž sistematično ukvarja poseben

modni kreator in najbrž sta bili izmed tistih, ki že zjutraj vesta, kakšen »krik« pričeske bo zvečer na sprejemu najbolj cenjen. Po natančnem ogledu se da ugotoviti, da taka dama opravi devet lepotilnih postopkov, preden lahko natakne prvi kos »opreme« — saj kar ima na sebi res ni obleka. Skratka na njiju je bilo kaj gledati in kaj videti.

Ob vходу ju je vratar sprejel s posebno pozornostjo in ju oddal posebni dami, ki ju je vodila dalje. Jaz pa sem se smukal in se zazrl med avtomobile. Na ulici sem zagledal premoženje. Sredi največje avtomobilske gneče, kamor bi se ne upal za nič na svetu, je pariški brezdomec vlek skrajno brezbrizno svoj voziček. Razmajana kolesa so pisala po česti osmice, ogrodje in platno pa sta kazala očitne znake razpadanja. Na vozu je bilo nekaj kartonskih škatel, sveženj cunj, stara nočna omara, nekaj jutasti blazini podobnega in prav na vrhu bicikel nedoločljive barve s potrganimi zavorami, pedali brez gum na stopalih in skrivljenim krmilom. Vse to je vlek človek petdesetih let, čokate postave, z bledim obrazom in nekaj dni staro brado, v oguljenem in na levem komolcu raztrganem površčniku. Najbrž mu je postalo premrzlo pod enim izmed številnih pariških mostov in se je selil v zavetnejše stanovanje. Ni se menil za avtomobilske blatnike, ki so ga dregali v noge. On, svoboden državljan, svobodne dežele — ima vendar svoje pravice na cesti!

Tudi psi utegnejo biti nevezgoleni

Nekoga dne me je prijel, da bi hodil po Parizu brez cilja. Pohajkoval sem sem in tja. Ko sem prekrizal dve ulici, sem izgubil smer in odlejal sem taval na slepo. Z mano je bila prijetna zavest, da se bo takrat, ko si bom zaželel v svoj štirinajsti okraj, že našel nekje v bližini vhod v podzemno železnico kjer se bom spet orientiral.

Pred mrakom sem zašel v ulico s trgovinami pasje opreme. Strmel sem nad tem, kar je v teh trgovinah mogoče kupiti. Vse polno različnih vrst pasje hrane, tisoče oblik, materialov in izdelav ovratnikov, vrvic, bičev, nagobčnikov in ostalega pasjega pribora, pa raznovrstni predmeti za vzdrževanje pasje higiene (glavniki, ščetke, strojčki za striženje, najrazličnejše vrste mila in praškov), pa pasja obleka v najrazličnejših tkaninah, barvah in izdelavah tja do pasjih krst (spet od luksuznih do navadnih).

Iz trgovine je prišla elegantna dama s prefinjeno negovanim obrazom in do skrajnosti izbrano obleko ter buldogom na vrvi. Tudi pes je bil negovan kot dama in izbrano oblečen. Peljala ga je na vrvi. Bil je pameten in vzgojen pes. Zato je stopal pol koraka za njo, kakor zahteva pasji bonton. Silno grdo je gledal, a na dami je bilo videti, da bi nam bila rada rekla: »Glejte, kako je srčkan!«

Z nasprotne strani je prihajala enako skrbno urejena dama, z nič manj skrbno urejenim in oblečenim jazbečarjem. Nekaj metrov, preden sta se imeli srečati, so jazbečarja popadli čudni popadki in videti je bilo nenavadne muhe. Na mah je obstal in ni maral dalje, čeprav ga je dama opomnila na pasjooliko in pasje dolžnosti. Skrčil je zadnje noge in stal kot vkopan. Po »dopovedovanju« in opominjanju na pasje dolžnosti je postala energična. Najprej je obzirno potegnila za vrvice. Jazbečar se pa tudi za to ni zmenil. Zato je uporabila svojo moč in jazbečar se je zadržal z zadkom po cesti. Ni kazalo, da ga bodo muhe kaj kmalu popustile. Nervozna dama, napeta vrvice in po zadku se

drsaajoči jazbečar so srečali dostojanstvenega buldoga, ki je kazal visoko stopnjo vzgojenosti. Ob srečanju je doživela jazbečarjeva lastnica iz oči in obraza buldogove lastnice ošabni pogled in izraz, ki sta razodevala približno tole:

»Kako nevezgoleni pse imajo nekateri ljudje. In kako nečloveško postopajo z njimi. Res ni prav, da se smejo takele stvari dogajati na ulici.«

Mojo pozornost pa je tisti hip pritegnilo nekaj drugega. Neka starejša žena se je umaknila vzgojenemu in nevezgolenemu psu prav na rob pločnika. Pri tem ji je padla iz rok precej velika vrečka in po pločniku so se zavalili briketi (stisnjeni premog). In jaz sem tisti večer še dolgo premišljeval, kako bi bilo mogoče uskladiti dragoceno pasjo obleko in pet kilogramov briketov, ki so se skotalili po pločniku.

V brezovem gozdu sredi Pariza

V četrti največjih pariških trgovskih hiš je silno živahno. Pa saj je v Parizu živahno povsod. Grand Magazin je ena največjih veleblagovnic mesta. V začetku decembra je bila že praznično dekorirana.

Sestnadstropno vogalno stavbo, katere kraka merita vsaj po stopetdeset metrov, so skrili za tako temeljito ponarejene breze, da še nekaj časa ko si stal pod njimi nisi mogel ugotoviti, da so skuširane. Ko sem se bližal po ulici, sem nekaj časa mislil, da se bližam pravemu brezovemu gozdu. V krošnjah je gorelo nekaj tisoč raznobarnih žarnic.

Zame - navajenega naših dokaj skromnih reklam - je predstavljala ta dekoracija tolikšno pašo, da sem obstal in se zagledal v brezovo idilo. Od nekod, kakor iz gozda, so udarjale melodije. Zazdelo se mi je, da gledam sovjetski film, v katerem se pogosto slišijo poskočni zvoki iz čudovitih brezovih gajev. Gnalo me je za zvoki in kmalu sem odkril, od kod prihajajo. Na pločniku ob glavnem vhodu v veleblagovnico je sedel na majavem stolčku fant dobrih dvajsetih let in ubiral tipke na harmoniki. Ob stolček je bila prislunjena bela palica (znak slepih, ob nogah na tleh pa je imel škatlo, v katero je zbiral miloščino. Hitro sem prešel drobšč v škatli. Okrog dva in pol franka je nabral in prav tedaj mu je nekdo vrgel cel frank. Ura je bila poldne. Ob enaki sreči bo imel zvečer sedem frankov. Kilo mesa! V idiličnem brezovemu gozdu pred Grand - Magazinom sredi Pariza!

Tržišče ljubezni

Ljubezen prodajajo v raznih delih Pariza. Oblike kupcije in cene so različne od četrti do četrti. Tudi na tržišču ljubezni veljajo zakoni razredne družbe. Najbogatejši imajo svoj trg na Elizejskih poljanah in v okolici. Tam se zbira vrhnjih nekaj tisočev in tisti najbogatejši iz raznih delov sveta, ki obvezno pridejo vsaj enkrat v življenju v to najbolj razvito mesto greha.

Na Pigalu in trgu Clisly se prodaja ljubezen vsem slojem. Sem zahajajo vojaki, študentje, trgovski potniki, turisti... Vzdož glavne ulice se vrstijo kabareti in z vsiljivimi neonskimi napisii vabijo v svoje hrame. Vsaka druga hiša ponuja strip-teas napitek. Na pročeljih so reklamne plošče z barvnimi diapozitivi, ki so ponoči osvetljeni, da si potrošnik lahko ogleda, kaj bo v hiši videl. Vrtarji ponujajo vstopnice kar na ulici in grede hvalijo svoj program. V tej ulici je tudi Folies Bergere. Program je dognan in izdelan do vseh potankosti. Najcenejša vstopnica za stojišče pa stane 12 novih frankov (skoraj 2000 dinarjev). Moulin Rouge je v tem času zaprt. Preurčajo ga.

Pomočnik srca v žepu

»Srčni regulatorji« rešujejo mnogim ljudem življenje

Veliko ljudi ima težave s srcem in so v večni nevarnosti, da jim ob prevelikem naporu preneha biti. Doktor Walton Lillehei iz Združenih držav Amerike se zelo uspešno ukvarja s tako imenovanimi »srčnimi regulatorji«, ki uravnavajo utrip srca in ga v določenih trenutkih spodbudijo k pravilnejšemu in močnejšemu utripanju. S pomočjo strokovnjaka elektro inženirja je izdelal re-

gulator s tranzistorji. Ta aparat črpa energijo iz navadnih žepnih baterij in ni težji od pol kilograma. Zaradi majhnih dimenzij ga bolniki lahko nosijo v žepu in danes ima take regulatorje s seboj že veliko ljudi, ki bi jim bilo življenje brez njih že zdavnaj zaključeno.

Ze prej so se začeli tudi drugi ukvarjati s temi napravami, vendar pa bolnik

zaradi visoke napetosti (okoli 60 voltov) ni mogel dolgo časa vzdržati. Tako je na primer Paul M. Zoll iz bolnišnice Beth Israel v Bostonu izdelal aparat za spodbujanje srca iz mirujočega stanja. To je dosegel tako, da je električni tok usmeril skozi kožo na srce. Takega načina spodbujanja srca so se od tedaj naprej posluževali že pri mnogih bolnikih.

ki jim je srce zaradi različnih vzrokov nenadoma prenehalo biti. V mnogih primerih je bil ta način zelo uspešen.

Da bi se izognil preveliki napetosti, je doktor Lillehei poskušal, da bi pritrdil elektrodo neposredno na srce. S tem je dosegel uspešnejše spodbujanje srca z napetostjo od 1,5 do 2,5 voltov, približno toliko, kolikor ima žepna baterija. Ta napetost je tako šibka, da jo bolnik niti ne čuti. Med operacijo je dr. Lillehei uporabljal srčni regulator predvsem zato, da srce zaradi raznih nevarnosti ne bi »območnilo«. Po operaciji je žico brez težav lahko izvlekel.

Na univerzi »Johns Hopkins« so preizkušali aparat za obujanje mrtvega srca, ki spodbudi srčni utrip, s pomočjo pritiska z roko na prsni koš. Ko so utripi dovolj močni, se aparat avtomatično sinhronizira z njihovim ritmom. Pri tem pospešuje delovanje srca in mu s tem omogoča, da z vsakim utripom načrpa več krvi. Na tak način se povečuje cirkulacija v tistih trenutkih, v katerih določen krvni pretok pomeni vprašanje življenja ali smrti.

Medicinska sestra priključuje napravo za reguliranje srca. V primeru, če srce neha delati, ga naprava takoj zopet prisili, da začne delati

V Mesečevi notranjosti

Se vse do nedavnega so znanstveniki zbirali podatke o fizikalnih pogojih na Zemljinem naravnem satelitu z opazovanjem svetlobe, ki jo odbija. Na tak način pa so lahko dobili le podatke o značilnostih površine, pa še to le vizuelne.

Proučevanje infra rdečih žarkov

Ze v tridesetih letih našega stoletja so začeli astronomi proučevati infrardeče žarčenje Meseca. Pri tem so prišli do zanimivih podatkov predvsem o temperaturi, ki se giblje v veliko širših mejah kot na Zemlji. Na površini Meseca so zasledili temperaturne razlike od plus 120 stopinj C do minus 150 stopinj.

V zadnjih desetih letih si astronomi prizadevajo, da bi prišli do novih podatkov s pomočjo radijskih valov, predvsem pa bi radi prodrli globlje pod površino.

Prvi tak pomemben rezultat je bilo dognanje, da je površina Meseca vse do globine enega in pol metra iz iste skupine materialov, vendar pa še niso ugotovili, iz česa naj bi bila ta plast in ali je prah ali trdni material.

Pomoč elektronskih naprav

Elektronski stroji so omogočili astronomom zelo točne izračune, ki dovoljujejo največ 1 do 2 odstotka napak. Ugotovili so ne samo trdnost lupine, temveč tudi njen kemični sestav in celo svojstva notranjih plasti. Vse do sedaj znane podatke in domneve so prepustili elektronskim strojem, ki so izračunali doselej neznanе podatke. Najvažnejša ugotovitev je, da površino Meseca prekrivajo lavi podobni trdni materiali, ki imajo visoko toplotno prevodnost po kemičnih lastnostih pa se od nje razlikujejo.

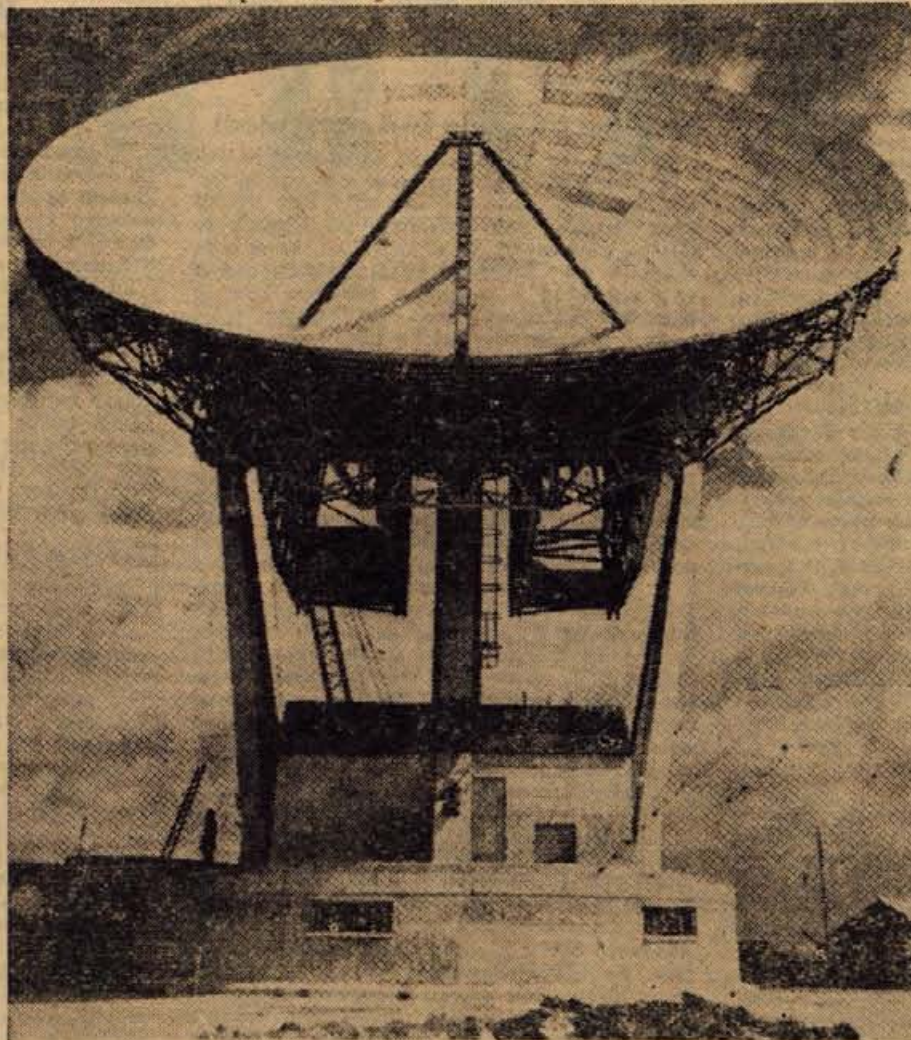
Ker so znanstveniki poznali toplotno prevodnost in trdnost tega materiala, so začeli vzporejati te podatke z že znanimi materiali na Zemlji. Znanstveniki v Sovjetski zvezi so potrebovali leto dni, da so ugotovili vsaj približno sorodnost z granitom.

V globini tisoč stopinj

Pri svojih opazovanjih z radijskimi valovi so opazili, da se je temperatura v globini dvajsetih metrov pod površino povečala za celih trideset stopinj. Tako je mogoče sklepati, da temperatura z vsakim metrom globine pora-

ste za stopinjo in pol. Znanstveniki zato menijo, da je koncentracija radioaktivnih elementov 5-6-krat večja od koncentracije na Zemlji. Če so ti elementi v glavnem tako kot na Zemlji koncentrirani tudi na Mesecu v globini 60 kilometrov, mora tam dosežati temperatura 1000 stopinj C.

Po vsem tem so postale mnoge dosedanje teorije o nastanku Meseca manj verjetne in jih bodo morali na novo preveriti in dopolniti.

Prvi sprejemnik v Goonhilly Downs v Veliki Britaniji, preko katerega so sprejeli televizijsko sliko ameriških televizijskih družb za britanske televizijske gledavce. Sliko je nosredoval prvi ameriški televizijski satelit Telstar v juliju mesecu lani

Zanimivosti

Tranzistor kot škatlica za vžigalce

Tako majhen tranzistor, ki sprejemnik sta izdelala mehanik A. Cejkanov in učiteljica Ana Raskina iz Moskve. Sprejema na valovih od 250 do 1200 metrov. Tranzistor, ki ga imenujejo »Maljuta«, tehta 70 gramov.

Žepni radar za slepe

Neka angleška tovarna serijsko izdeluje žepne radarje za slepe. S pomočjo zvočnih signalov, ki jih slepi sprejemajo s slušalkami, lahko ocenijo razdaljo, ki jih loči od ovire na njihovi poti.

Napravo so preizkusili v mnogih šolah za slepe in dokazali, da je zelo dobra. Proizvajavec trdi, da bi prodajno ceno lahko precej znižali, če bi bilo več kupcev. Sedaj velja okoli 210.000 dinarjev.

Glasovni odtisi

Neki ameriški znanstvenik je posnel na magnetofonski trak glasove 15 moških in 10 žena, nato pa napravil odtise teh glasov na kartonu. Sam je skonstruiral napravo, ki energijo glasu oziroma izgovorjenih besed spremeni v diagrame, ki jih lažje razločimo kot same glasove. Poskusi so dokazali 97-odstotno zanesljivost.

Konstruktor trdi, da bi bilo to metodo mogoče uspešno uporabiti pri odkrivanju zločincev. Pri razpoznavanju glasov na sodišču bi s pomočjo diagramov uspešneje ugotovili podobnosti kot pa s poslušanjem.

Jeseniški hokejisti so letos zopet osvojili, že sedmič zapovrstjo, državno hokejsko prvenstvo. Neporaženi so ostali v prvenstvenih tekmah. Še več. Vsaj za razred boljši so po prikazani igri od vseh drugih moštev v zveznem razredu

Sedmi lovorjjev venec

Jeseniški hokejisti so dosegli še en uspeh

Primerjanje mestnih značilnosti bi na Jesenicah privedlo do dveh pristnih zapažanj: skoraj vsak meščan je z družinskimi ali službenimi vezmi povezan z Železarno in skoraj vsak meščan, če odštejemo nekaj ljudi, ki jim je hokej španska vas, je na ledenem igrišču pod Mežakljo našel svoj drugi dom. Železarna za Jeseničane pomeni kruh, hokej pod Mežakljo pa razvedrilo.

Ko je baron Žiga Zois postavil v jeseniški dolini prve plavže in naselja s fužinarji, pod Mežakljo še ni bilo železnih cevi, ki bi delale led na hokejskem igrišču. Hokej je v mestno kroniko prišel mnogo pozneje kot plavži in visoke peči. Zdaj sta obe postavitki: hokej in železo skoraj enako pomembni za Jesenice in svet. Mnogi ljudje po svetu so Jesenice spoznali prej po hokejskih palicah kot po železnih tračnicah in žilindri. Jeseniški hokejisti, ki so letos sedmič zapovrstjo osvojili državno prvenstvo v hokeju, pa so ime malega industrijskega mesteca na Gorenjskem napravili znano v

hokejskem svetu doma in v tujini. Mnoga večja mesta, z več denarja in boljšimi pogoji, se ne morejo enakopravno kosati z jeseniškimi hokejisti na ledeni plošči.

Ledeni možje pod Mežakljo

Jeseniški hokejisti svojih športnih uspehov niso dosegli brez podpore jeseniškega občinstva. V najhujši zimi so stali vneti navijači ob ledeni plošči in spremljali igro jeseniških fanlov, ki je iz leta v leto postajala vedno boljša. S trobentami, zvonci in piščalka-

mi so dajali duška svojemu veselju. Zadnja leta pa se je jeseniško občinstvo nekoliko razvzdilo in ni več z malim zadovoljno. Slabji nasprotniki postajajo občinstvu nezanimivi in nad igro često godrnjajo. Kljub razvajenosti pa še vedno množično spremljajo svoje hokejiste na vroča igrišča. Na tekmo z Olimpijo v Ljubljano je z Jesenic odpotovalo 8 avtobusov navijačev, prav toliko pa jih je odpotovalo z vlaki in svojimi prevoznimi sredstvi.

V zametih na državni meji

Letošnje državno prvenstvo je bilo za Jesenice izredno utrudljivo. Dvakrat so morali potovati v Beograd, čeprav bi lahko odigrali vse tekme z enim obiskom. Ta dvojna pot je tudi dvakratno povečala stroške. Zaradi hude zime in zamud na železnici so fantje včasih kar iz vlaka odhajali na igrišče, ker niso imeli časa, da bi se odpočili.

Najbolj v škrticah so bili to sodniki, ki ne znajo za pred zadnjo tekmo s Partizanom na Jesenicah. Iz Bukarešte, kjer je naša državna reprezentanca igrala meddržavno tekmo, so se odpeljali v običajnih vagonih. Vožnja iz Bukarešte je trajala 33 ur. Vse bi nekako še vzdržali, če bi jim Rumuni preskrbeli spalne vagonce. Toda k temu je prišla še dodatna smola. Vlak se je na jugoslovansko-rumunski meji ustavil v zametih. Tako so nekaj ur preživelj na odprti progi. Šele ko je prišla pluzna lokomotiva iz Zrenjanina, so z veliko zamudo nadaljevali pot naprej. Izgubili so najboljšo zvezo in tako so morali z vlaka naravnost na igrišče pod Mežakljo, kjer so odigrali predzadnjo tekmo prvenstva z beograjskim Partizanom.

Jeseniški hokejisti tožijo, da je igranje z našimi moštvimi vse prej kot športni užitek. Nikjer v tujini namreč ne naletijo na tako ostre in surove nasprotnike kot doma. Zgodi se, da si v prvenstvenih tekmah polomi zobe nekaj igravcev. Pogoste so tudi druge poškodbe, da o udarcih sploh ne govorimo. Pretežni del krivde nosijo za

Veselica v Subotici

Subotički hokejisti so v letošnjem prvenstvu plačali z Jeseničani na ledu največji račun. Pretepeli so katastrofalni poraz. Tudi z ostalimi moštvimi se Jeseničani igrajo kot mačka z miško. Kljub hudemu porazu pa Subotičani niso pokazali zob. Igrali so brez grozboti in športno.

Tudi sicer je bila pot v Subotico po svoje zanimiva. V Vinkovcih so jeseniški hokejisti čakali na zvezo s Subotico nič manj kot osem ur. Teh osem ur so se s »fija-kerji« na sankah vozili v Vinkovcih in si gledovali meso, ki že več let ni imelo toliko snega kot letos.

Tudi veselica, ki so jim jo priredili v tovarni mestna izdelkov v Subotici je minila v prijetnem vzdušju. Najprej so si jeseniški hokejisti ogledali posamezne obrate, pozneje pa so jim v prostorih tovarne priredili še zakusko. To je bil edini primer v tem prvenstvu, ko se dve moštvi nista videli samo na igrišču in v hotelih.

Zanimivo je, da so bili Lužiški Srbi že v letu 630 nekako povezani s Slovenci. Bili so, vsaj nekaj časa, vključeni v državo kralja Sama. Znano je tudi, da se je lužiškorski vladar Dervan bojeval proti Frankom kot Samov zavrnik.

Dežela Lužičkih Srbov je bila potem skozi stoletja predmet barantanja med Poljaki, Čehi in Nemci. Nekaj časa je bila priključena Poljski, to je bilo v času kralja Boleslava Hrabrega, potem je bila celih sto let del češke države Premislovičev.

V letu 1635 pa je češki kralj Ferdinand II. Habsburški podaril Lužico kot dedni fevd sškemu volivnemu knezu Ivanu. Z berlinsko pogodbo leta 1742 je bila Dolnja Lužica spet pripojena Prusiji. Končno razdelitev domovine Lužičanov je določil dunajski kongres leta 1845.

Vse tegobe mračne zgodovine so se zgrnile nad Lužičane: tridesetletna in sedemletna vojna, Napoleonovi pohodi in nenehni boji med Sasi in Prusi. Dežela je obubožala, ljudje so obupavali in bili lahki plen potujčevavcev.

V take razmere je naposled le posijalo sonce. Proti koncu 18. stoletja, še bolj pa v pre-

porodnih letih okrog leta 1848, se je začelo buditi narodnostno življenje, nastajala je prava domača književnost, ljudstvo se je pričelo zavediti samega sebe.

Lužiški Srbi

Slovanski narod, ki je še manjši kot slovenski

Boj za pravico in svobodo

Spodbudljivo narodnostne zavesti je prišla tudi zahteva po svobodi, po samostojnosti. Že leta 1848 so poslali Lužice svoje predstavnike na slovanski kongres v Prago. Leta

1867 sta se dva zastopnika Lužičanov udeležila slovanskega kongresa v Moskvi. — Ob koncu prve svetovne vojne pa so v Budyšin ustanovili srbski nacionalni svet in zahtevali na podlagi 14. Wilsonovih točk neodvisnost za Lužičko Srbijo. Toda v Versaillesh sploh niso hoteli razpravljati o teh zahtevah. Srbske odposlance so ob povratku domov aretirali in obsodili kot veleizdajavce.

Niti weimarska niti hitlerjanska Nemčija nista hoteli dati Lužičanom najosnovnejših narodnih pravic.

Zdaj je vsa Lužica vključena v RD Nemčijo. Prihodnost bo pokazala, če bo vsaj predvidena mirovna pogodba z Nemčijo prinesla, če že ne vse državne samostojnosti, pa vsaj široko avtonomijo za Lužičko Srbijo.

Dve narečji, dve pisavi — eno srce

Jezikovno Lužiški Srbi niso enotni: Gornji Lužičani govorijo jezik, ki se rahlo razlikuje od dolnjelužiškega. Pod vplivom protestanstva uporabljajo Dolnjelužičani v svojem tisku le gotico.

(Nadaljevanje sledi)

Modne novosti v tujini

Pomlad in obleka

Velike mladansko-poletne modne revije v Italiji in Franciji, ki diktirajo modo, so že mimo. Ženski svet rado vedno prelistava modne revije in rad prisluhne modnim poročilom. Nekaterim v veselje, da lanskih oblik ne bo treba dosti spreminjati, drugim zopet v razočaranje. »Moda 63« ni prinesla dosti novega. Krilo pokriva koleno, pas je poudarjen in celotno oblačilo podčrtava ženskost.

Modna barva za poletje 1963 je bela. Lani tako cenjena črna je še vedno v kombinaciji z belo priljubljena, prav tako vsi rjavkasto-rumeni odtenki. Tirkizna barva je spet prišla na plan, to pot v kombinaciji s črno in zelena z belo barvo. Tkanina, poliskana z orientalnimi vzorci — prejšnjega stoletja tako cenjena — je zopet modna. In zopet pike, videti je, da bodo tudi v letošnjem poletju uživale ugled.

Kakšne so modne tkanine? Platno vedno bolj konkurira svili, lahke tkanine kot šifon, organdi, muslin in organca

si delijo dominantno mesto pri večernih oblekah.

Spomladanski plašč, raven ali v redingot stilu z vstavljenimi ozkimi rokavi, majhnim odmaknjenim športnim ovrtnikom je vedno bolj zapostavljen, izpodriva ga kostim. Poudarjeni vertikalni šivi pri plaščih in kostimih so letos še pogostejši kot lani. Kostimi z rahlo talirano kratko jopico ali padajočo daljšo se zapenjajo z enim srednje velikim gumbom ali z večjim številom manjših. Klasičen kostim ima tudi v letošnji pomladi vidno mesto v garderobi žene.

Popoldanska kot večerna oblačila želijo poudariti vilki ženski pas in sploh učinkovati zelo damsko. Nam že znani hrbtini dekolte je še vedno moderen, pred tremi leti upeljani čašasti rokavi, ki so po eni sezoni izginili, se spet uveljavljajo. Dlorjeva hiša ljubi tunike in tudi za spomlad in poletje je pripravila več takih modelov, in sicer s poudarkom na hrbtu. Pričeske v letu 1963 so zelo naravne, lasje skoraj niso

topirani in povsem gladki. Crtalo za ustnice in lak je koralne ali tople rubinaste barve, ten pa naj bo rahlo zagorel.

Recepti

OCVRTI MOŽGANI

Možgane iz dveh telečjih glav preplakni v vodi in prevri. Poberi jim kožico, razreži na prst debele kosce, potresi s soljo in poprom, povaljaj v moki, jajcu in drobtinah ter ocvri v vroči masti. Da se koščki ne lomijo, si pomagaj z lopatico, ne z vilicami. Lahko pa ocvri tudi surove.

KRVAVICA

1 kg slanine, 2 l sveže pražičje krvi, pol litra svežega mleka, 4 jajca, malo česna in pobra ter sol.

Kuhano oblijano slanino zreži na kocke, primešaj kri, mleko, jajca in ostale pridevke ter s to zmesjo napolni čista goveja čreva, naredi dolge ali okrogle klobase, konce dobro zaveži z vrstico in jih v slani vodi počasi kuhaj 1 uro. Oblajene nareži na kolesca in serviraj z oljem in kisom ali limono.

NAVADNA MAJONEZA

Mešaj kavno žličko francoske gorčice, pol kave žlice soli, nožev vrh belega popra in primešaj polagoma 5 rumeniakov med nepretrganim mešanjem v tankem cvрку olja. Namesto navadnega kisa lahko priliješ nekaj prehranovence. 1 del kisa lahko nadomestiš z limoninim sokom, ki naredi majonezo svetlo.

Pust je pred vrati. Morda si že bellite glavo, kakšna naj bi bila vaša maska. Če nimate še primerne zamislj, bi vam morda naš predlog pomagal. Rokoko dama je prikladna maska za tiste, ki se nagibajo k romantiki, in še eno prednost ima, lahko si jo same izdelate. Tulahop nogavice in ozek črn pullover. Na zapestju in pod kolonom si pritrđite čipke, prav tako je jabot izdelan iz belih čipk. Težje bo le dobiti lasuljo, morda jo boste dobile v izposojevalnicah. Nekaj pa na uho — preveč okrogla mamica si ne sme zbrati take maske, primerna je le za vlika mlajša dekleta

Žitni kosmiči v različnih oblikah

Brale smo že in slišale, kako važno je, da obilno zajtrkujemo. Žitni kosmiči, ki vsebujejo mnoge naravne vitamine in rudniške snovi žitnega zrna, naj bodo osnova zajtrka. Okrepil in nasitil nas bo za več ur. — Kako pripravimo kosmiče, je odvisno od našega okusa ozir. okusa družine.

Prilagodljiv recept je: zvečer namočene kosmiče zmehamo zjutraj z nekaj medu, smetano, orehov in sadja.

Ovseni kosmiči z mlekom in sladkorjem so zlasti otrokom zelo priljubljena hrana. Moškim bo verjetno bolj teknilo, če bodo dobili kot dopolnilo ovsenim kosmičem klobaso, gnjat ali slanino.

Marsikatera gospodinja bo zmajala z glavo, češ kje naj dobi denar za obilen zajtrk. Vendar je pametno pripravljati izdatnejše in obilnejše zajtrke na račun kosila in večerje.

Starši in šola

Med starši je še vedno nekaj takih, ki jim je med šolskim letom malo mar, kaj počne otrok v šoli in kako uspeva. Ko pa ob polletju prinese domov slabe ocene, potem se — navadno v pričo otroka — zlije »huda ura« večinoma na vzgojitelja. Izgovorov tedaj ne manjka. »Mojeja razredničarka že od nekdaj ne more videti, pa mi je »pritisnila« enojko, čeprav fant trdi, da vedno zna.« »Naš ima pa slab red v matematiki, seveda, saj ni čudno, ko pa profesor sam ne zna dosti.« Take in še dosti bolj žaljive očitke mora poslušati vzgojitelj.

A ne le za učne uspehe, tudi, če je učenec nereden, če so potopa, če dela škodo ali če zagreši celo kako manjše kriminalno dejanje, so za take starše krivi vzgojitelji. »Seveda nič pa-

metnega jih ne uče v šoli, zato pa so otroci taki.«

Res je, da današnja šola se ne nudi vsega, kar bo otrok v življenju potreboval. Res je tudi, da so vzgojitelji, ki svoje delo ne jemljejo dovolj resno, da nimajo še potrebne kvalifikacije, toda takih primerov je zelo malo in vedno manj. Gotovo je, da si pretežna večina naših pedagogov resno prizadeva, da bi nudili otroku v šoli vse, kar je v njihovi moči, čeprav materialno stanje ponekod v naših šolah ni tako, da bi otrok imel idealne pogoje za delo.

Otrok je v šoli 4-5 ur na dan, ves svoj ostali prosti čas pa prebije doma — ali na cesti. Ali se nekateri starši pozanimajo dovolj za to, kaj počne otrok v času, ko ni v šoli? Ali ga navajajo k učenju in nalogam? Ali so odnosi staršev do otroka marsikje vzgojni? Okolje, v katerem otrok živi doma, v katerem dorašča, ima nanj največji vpliv. Ali more šolnik v nekaj urah popraviti škodo, ki jo je otrok utrpel doma? roma v okolju, v katerem živi?

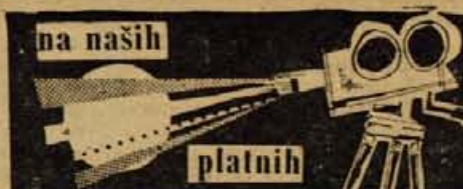
Seveda je včasih nadziranje otroka težavno, posebno tam, kjer sta oba — oče in mati — zaposlena in ni bližnjih sorodnikov, ki bi v tem času prevzeli skrb zanj. Res je pa tudi, da je slabe vzgoje otrok marsikje krivo hlastanje staršev za materialnimi dobrinami (televizor, avto, hiša itd.). Tako ni časa ne za otrokov nadzor in ne za njegovo vzgojo, niti za obiskovanje roditeljskih sestankov niti za posvete z razrednikom. Le kadar so mnenja, da se otroku v šoli godi krivica, tedaj gotovo najdejo čas za pot v šolo in za kritiko.

Dokler ne bo povsod primernih ustanov, kamor bi se zatekali učenci v svojem prostem času, je dolžnost staršev, da posvetijo vzgoji svojih otrok kar največ časa. Zavedati se morajo pač, da je škoda, ki jo utrpi otrok zaradi zane-marjanja, neprecenljiva in se ne da primerjati z materialno koristjo, ki si jo starši pridobijo, medtem ko ga prepuščajo samemu sebi.

V. Rozman

Film, ki hoče spremeniti svet

10 let italijanskega filma

»BLODNICA« sovjetskega režiserja Ivana Kaveridze je tragična zgodba podeželskega dekleta, ki se sama prebija skozi življenje v domači vasi in v mestu. Največja odlika filma je igra nadarjene mlade igravke Ljudmile Gurčenko v glavni vlogi, pa tudi sicer je film zanimiv.

»NOC VOHUNOV« je vohunski film z nekaj psihološkimi potezami. Režiral ga je v tej zvrsti priznani francoski režiser Robert Hossein, ki v filmu tudi igra glavno vlogo razen Marine Vlady. Film je napet in zanimiv.

Italijanski film je prestopil prag petdesetih let z zelo ugodno bilanco prejšnjega desetletja. Njena glavna postavka je bil neorealizem, ki kot celota predstavlja enega najvišjih vrhov svetovne kinematografije. Čeprav je neorealizem vsaj v čisti obliki v preteklih desetih letih našel svojo končno dopolnitev in zaključek, pa se vendar njegovo idejno jedro kot rdeča nit vleče skozi vse to obdobje in še naprej. Lahko bi rekli, da je na njegovih temeljih zrastle vse, kar je najboljšega dal italijanski film od leta 1950 do danes.

Konec neorealizma

V zimni 1951/52 je bila v Bologni svetovna premiera filma »Umberto D.«, s katerim je režiser Vittorio de Sica v sodelovanju s scenaristom Cesarom Zavattinijem zaključil svojo veliko tetralogijo (Cistlet čevljev, Tatovi koles, Cudež v Milanu, Umberto D). Z njo je dosegel neorealizem svoj najvišji možni vrh in zato v nekem smislu nujno tudi konec — »Umberto D.« zazna-

toda siromašnih«. Razen vsega tega pa seveda ne smemo pozabiti tudi na tisti del rimske filmske proizvodnje, ki je vse bolj amerikanizirano nadaljeval tradicijo italijanskega zgodovinskega spektakla s serijami raznih Herkulov in drugih staroškkih ter biblijskih junakov. Toda čeprav so tudi ta dela v nekem smislu značilna za italijansko kinematografijo, pa imajo z italijanskim filmom kot umetnostjo zelo malo opraviti. Tu štejejo samo umetniki, še predvsem pa —

Parmi. Nadalje je Zavattini z omnibusom »Ljubezen v mestu« združil nekaj obetajočih mladih režiserjev (to namerava zdaj ponoviti s filmom »Skrivnosti Rima«). »Ljubezen v mestu« ni popolnoma uspela, zato pa pomeni »Rim ob enajstih« (1951), ki ga je posnel režiser De Santis po Zavattinijevem scenariju, najbolj pogumen poseg italijanskega neorealizma v problem nezaposlenosti.

Roberto Rossellini, ki ga imenujejo očeta neorealizma, je izgubil svoj stik s svetom že v filmu »Evropa 51. leta« in ni ustvaril po tem nič posebno pomembnega, razen pogumnega »Generala della Rovere« (1958).

Luchino Visconti je po le deloma uspel »Najlepši« z Anno Magnani posnel slovit »Senso« (1954), zlahko dramo iz časov boja za Združeno Italijo, s katero pa je razbil nekatere ideje o tem obdobju in tako izrazil ogorčenje vladajoče buržoazije. Po treh letih odmora je nato prenesel na platno Dostojevskega »Bele noči« (1953), ki so romantična medigra v njegovi ustvarjalnosti. Svoj novi vrh pa je Visconti dosegel šele v prerodnem letu 1960, ko je posnel nadaljevanje svojega filma o bedi italijanskega juga »Zemlja drhti« — »Rocco in njegovi bratje«.

Federico Fellini je po svo-

jem režijskem debutu v parodiji »Bel šejk« (1952) posnel film o podeželskih postopacih »I Vitelloni« (1953) in z njim osvojil svojega prvega beneškega Srebrnega leva. Popolnoma pa se je uveljavil šele s »Cesto« (1955), humano in poetično zgodbo o potujočih artilistih. Potem pa je preko »Cabirijinih noči«, ki imajo že ostrejšo družbeno kritičnost, prešel v odkrit napad na moralno propadajočo buržoazijo — »Sladko življenje« (1960). Tudi za njegovo najnovejši film, ki mu zaenkrat pravijo kar »Fellini osem in pol«, obetajo, da bo vsaj tako oster.

Michelangelo Antonioni je sicer ustvaril tudi dramo delavca »Krik« (1957), toda v prvi vrsti je odličen poznavalec in upodabljavec buržoazije. O tem pričajo že njegove »Prijateljice« (1955), predvsem pa trilogija »Avantura« — »Noč« — »Mrk« (1960–62), s katero je neprekosljivo razčlenil problem odtujenosti ljudi v sodobni meščanski družbi, razen tega pa prinesel tudi čisto samo-

svoje oblikovne rešitve in se tako uvrstil v sam vrh italijanskega filma.

Pietro Germi je prav tako ustvaril nekaj odličnih del — »Zelezničarja«, »Slamnatega moža«, »Prekletelo sleparijo« in pa izvrstno komedijo »Italijansko ločitev«.

Leto preporeda in vrsta mladih

Razen teh najpomembnejših ustvarjalcev, ki so imeli največ zasluga za preporek italijanskega filma leta 1960 (ko so nastali: »Sladko življenje«, »Rocco in njegovi bratje«), »Avantura« in De Sica »Ciocara«) so se ves čas pojavljali novi, mladi filmski ustvarjalci. Ti so prav tako pripomogli k stalnemu umetniškemu prenavljanju italijanskega filma. Med njimi naj omenimo Francesca Rosija (s »Smrtjo prijatelja« in »Salvatorom Giulianom«), Valeria Zurlinija (z »Dekletom s kovčkom« in »Družinsko kroniko«), Giulia Pontecorva (s »Kapó-jem«), Pier-Paola Pasolinija (z »Accatonejem« in »Mammo Romo«), pa še Franca Rossija, Maura Bologninija in Ermanna Olmija. Pa tudi nekateri starejši avtorji: so ustvarili pomembna dela: Carlo Lizzani »Kronike siromašnih ljubimcev« (1954); Mario Monicelli »Veliko vojno« (1958) in Vittorio de Sica »Neapeljsko zlato« (1955) in »Ciociaro« (1960).

Po zaslugi teh velikih in malo manjših režiserjev, od katerih jih je večina vrednih dedičev glavne ideje neorealizma, ki smo jo omenili na začetku, je italijanski film danes ne samo ena najbolj razgibanih kinematografij, ampak je tudi aktiven činitelj v družbenem življenju svoje dežele. In ali ni to največ, kar lahko pričakujemo od neke kinematografije?

DUSAN OGRIZER

Film

muje konec neorealizma kot estetskega gibanja. Toda bistvena vsebina neorealizma — njegova družbena kritičnost in aktivnost v borbi za boljšo družbo je oplajala najboljše dela italijanskega filma tudi še vse naslednje desetletje. V tem smislu je neorealizem še vedno živ. Živ je kot umetnost, ki »noče samo razmišljati o svetu, ampak ga hoče tudi spremeniti« (Federico Fellini). Prav to pa je dajalo italijanskim filmom zadnjih desetih let največjo pomembnost.

Seveda si takih filmov italijanska oblast ne želi preveč goreče. Mnoge izmed njih so preganjali, napadali v tisku in maličili s cenzurnimi škarcji — na drugi strani pa so dajali filmski industriji za zgled filme »polne zdravega optimizma«. Tak je bil npr. res odlični Castellanijev film »Za dva solda upanja« (1951), ki pa mu je sledila sicer prijetna, toda manj uspela serija »Kruh, ljubezen in...« z Gino in De Sicom, tej pa še manj uspela serija »Lepih,

Velikani

Teh, to se pravi velikih umetnikov in močnih osebnosti, je dal italijanski film v preteklem desetletju kar precej.

Idejni vodja neorealizma je bil scenarist Cesare Zavattini, ki je leta 1953 tudi poskušal doseči poenotenje italijanskega filma z zborovanjem neorealističnih ustvarjalcev in filmskih kritikov

Na lanskem beneškem festivalu je nastopila tudi vrsta mladih italijanskih režiserjev. Med njimi je Bernardo Bertolucci pokazal zelo zanimivo »Botro smrt«, film o prostitutki in njenih morivcih, ki ga odlikuje neposreden realizem in poetičnost — vredna Bertoluccijevega učitelja Pasolinija

Zakrivil je umor v Doncastru. Pa onega v Churstonu. In onega v Andovru! Počem, za hudiča, je moral zakriviti tudi onega v Bexhillu! Le tega, kako ga je zakrivil, ne vem!

Zmajaje z glavo se je dvignil. »Zdaj pa lahko pokažete, gospod Poirot, kaj zmorete! Crome si ne ve pomagati! Vključite vse svoje možganske celice in razločite, kako je to storil!« Odšel je. »Ali boste to mogli, Poirot?« sem vprašal.

Odgovoril mi je z vprašanjem: »Hastings, ali mislite, da je ta zadeva odpravljena?«

»Praktično vzeto, da! Zločinca imamo, imamo skoro vse dokaze, manjkajo nam le določni podatki.«

Poirot je odkimal z glavo. »Zadeva je odpravljena — zadeva! Zadeva je človek, Hastings! Tako dolgo, dokler ne poznamo človeka čisto natančno, je tajna nerazkrita, tako nerazkrita kot le kdaj! To, da smo ga spravili na zatožno klop, še ni zmaga!«

»Saj vemo kar precej o njem!«

»Ničasur ne vemo! Kje je rojen, to vemo in pa da je bil v vojni laže ranjen v glavo in zato zaradi nastale epilepsije odpuščen iz vojske. Dalje, da je dve leti stanoval pri gospe Marburyjevi, živel skromno sam zase kot človek, za katerega se nihče ni zmenil. Vemo, da je zagrešil več umorov po neverjetno pretkanem sistemu in da je storil nekaj neverjetno bedastih napak! Vemo, da je moril brez usmiljenja, in tudi, da je ukrepal, da ne bi sum padel na nedolžnega! Če bi bil hotel moriti nemoteno — kako enostavno bi bil to lahko storil, če bi padel sum na koga drugega! Ali ne vidite, Hastings, kakšen skupek protislovij je ta človek? Neumen in zvit, neusmiljen in velikodušen — in tu mora vladati neki faktor, ki spaja ti dve naravi med seboj v njem!«

»Seveda — če ustvarjate iz zadeve psihološko študijo...« sem začel.

»Kaj pa je od vsega začetka bila drugega? Ves čas sem razglabljal in iskal opore, da bi spoznal, kakšen je morivec. Zdaj pa vidim, da ga sploh ne poznam! Ne vem si več pomagati!«

»Sla po moči!« — sem začel spet.

»Da, to bi bilo nekaj — eno pojasnilo, a mi ne zadošča! Vedel bi rad, zakaj je moril. Zakaj je izbral prav te žrtve?!«

»Abeceda — «

»Ali je bila Betty Barnardova edino bičje v Bexhillu, katerega ime se začneja z B? Betty Barnard — pri tem sem imel res določen domislek, da — moralo bi biti prav tako — moralo bi tako biti... toda potem —

Nekaj časa je molčal in nisem ga hotel motiti v njegovem razmišljanju. Po pravici povedano sem zaspal, in ko sem se prebudil, je počivala Poirotova roka na moji rami.

»Dragi moj Hastings,« je dejal žustveno, »moj angel varuhi!«

Seveda me je to nenavadno priznanje docela presenetilo!

»Tako je! Vedno mi pomagajte — vedno — in mi prinašate srečo! Za svoje domisleke se imam zahvaliti vam!«

»Tudi takrat? Kako pa to?« sem vprašal začuden.

»Zastavljal sem si določena vprašanja, pri tem pa sem se domislil pripombe, ki ste jo storili svojčas — naravnost blesteče razumno pripombo! Ali nisem že rekel, da imate pravi talent za tisto, najbližje, kar leži na dlani? Vidite in prav to, na dlani ležeče, sem prezrl!«

»Kakšna blesteče razumna pripomba pa naj bi to bila?«

»Pripomba, ki razčisti vse, da je jasno kot kristal! Z njo najdem odgovor na vsa vprašanja, ki sem si jih zastavljal! Čemu prav mrs. Asherjeva? (To sem vsekakor slutil že dolgo); čemu sir Carmichael Clarke; čemu umor v Doncastru; in končno najvažnejše: čemu prav Hercule Poirot?«

»Ali bi mi hoteli vse to ljubeznivo pojasniti?«

»Ne zdaj! Potrebujem le še nekaj informacij. Dobil jih bom s pomočjo naše lige. In potem — potem — če prejmem odgovor na neko, prav določeno vprašanje — potem bom stopil ABC nasproti!«

»Potem pa?«

»Potem pa bomo govorili! Zagotavljam vas, za človeka, ki bi rad nekaj skrli, ni nič tako nevarno kot govorjenje. Star, bister Francoz je

nekoč dejal, da je bilo govorjenje izumljeno zato, da bi se človeka odvrščalo od tega, da misli. Pa tudi nezmotljivo sredstvo je, če hočes spraviti njegove skrivnosti na beli dan. Človek se ne more upirati priložnosti, ki mi jo nudi razgovor, priložnosti, da ne bi razkrival sam sebe in da ne bi uveljavil sam sebe. Tedaj pa se bo izdal!«

»In kaj mislite, da vam bo Cust povedal?«

Poirot se je smehljaj. »Laž! Z njo pa bom zvedel resnico!«

32

Naslednje dni je bil Poirot zelo zaposlen. Mnogo je bil zunaj, ne da bi povedal, kje, govoril je malo, v nemih samogovorih je grbančil čelo in se trdovratno branil ugoditi moji razumljivi radovednosti. Nikakor mi ni hotel povedati, v čem je obstajala moja »blesteče razumna pripomba«. Niti enkrat me ni povabil, naj ga spremljam na njegovih skrivnostnih polih — razumljivo, da sem zaradi tega bil dokaj slabe volje — morda tudi užaljen. Proti koncu tedna pa je povedal, da namerava narediti izlet v Bexhill in okolico in me povabil, naj ga spremljam. Seveda sem povabilo z veseljem sprejel.

Povabilo pa se ni nanašalo le name, temveč na člane naše lige. Tudi drugi so seveda Poirotovo obnašanje razumeli ravno tako malo kot

jaz. Proti večeru pa sem vsaj približno uganil, v katero smer so izžarevale njegove misli. Najprej je obiskal starše Betty Barnardove, ki sta mu morala čisto natančno povedati, kdaj se je pojavil mr. Cust in kaj je rekel. Potem pa se mu v hotelu, kjer je bival Cust, morali spet prav natančno opisati njegov odhod. Kolikor sem mogel presoditi, ni s svojim spraševanjem zvedel nič novega, vendar se je zdelo, da je z rezultatom zadovoljen.

Potem je šel na obrežje in je poiskal mesto, kjer so našli Bettyno truplo. Nekaj minut je obkrožal tisto mesto in natančno preiskal precej debeli pesek. Vzroka si nisem mogel misliti, saj je tisto mesto voda zalivala dvakrat na dan — toda prepričan sem bil, da Poirot nikakor ne dela svojih poskusov brez razloga, pa naj bo še tako težko razumljivo. Z obrežja je šel do mesta, kjer bi najprej mogel parkirati avto, od tam pa do postajališča avtobusov, ki so vozili v Eastbourne.

Nazadnje pa nas je vse povabil v zajtrkovalnico »Rdeča mačka«, kjer nam je zajetna Milly Higley postregla s precej »svetlim« čajem. Poirot ji je na svoj plamteči način delal poklone zaradi njenih lepih vitkih nožic — in ga očitno protislovje ni prav čisto nič motilo!

»Noge Angležinj — vedno so previtke — toda vaše, gospodična, vaše so pa ravno pravšne — ta lepa vitkost, ta oblika!«

Miss Higley se je venomer hihitala in mu je dejala, naj vendar že neha, saj pozna Francoze

— Poirot ni popravljaj njene zmote o svoji narodnosti, temveč se je tako spogledljivo zabaval z njo, da je nazadnje začelo presedati že menil!

»Dobro je,« je dejal nazadnje, »moje delo v Bexhillu je zaključeno! Potem pa se odpeljem v Eastbourne, kjer poizvem le eno samo malenkost — nič več! Nikakor ni treba, da bi me vsi spremljali! Pojdimo zdaj spet v hotel, da popijemo cocktail, tale čaj »Rdeče mačke« vpije prav v nebo po maščevanju!«

Ko smo pokušali cocktail, je postal Franklin Clarke radoveden. Vprašal je: »Mislim, da smemo pač ugibati, kaj nameravate. Najbrž nameravate zrušiti alibi. Zakaj ste tako zadovoljni, mi pa res ne gre v glavo. Saj vendar niste zvedeli nič novega!«

»To je čisto res!«

»Kaj pa torej?«

»Le potrpite! Kdor čaka, pričaka!«

»Vsekakor ste sami s seboj zelo zadovoljni, ne?«

»Dostoj ni še prav nič prekrizalo moje male zamisli, to je vzrok moje dobre volje!« Potem pa je postal resen. »Moj prijatelj Hastings mi je nekoč pripovedoval, da je v svoji mladosti igral igre »Res je — ni res«. To je igrice, pri kateri se postavi vsakemu udeležencu igre tri vprašanja. Na dvoje teh vprašanj je moral odgovoriti po pravici, tretjemu vprašanju pa se je lahko izognil. Vsa vprašanja so bila seveda zelo, zelo indiskretna. Pred pričetkom igre pa je moral vsakdo prisesti, da bo govoril resnico, čisto resnico in res prav nič drugega kot resnico.«

Umolknil je.

»In?« je vprašala Margareta.

»No, prav, jaz bi rad igral to igro!« je dejal Poirot. Nikakor pa ne bi bilo potrebno zastaviti po tri vprašanja. Zadostovalo bi eno samo vprašanje na vsakega izmed vas.«

»Začnimo!« je nestrno vzkliknil Clarke. Odgovorili bomo na vsako zastavljeno vprašanje.

»Ah! Rad bi, da bi bila stvar bolj slovesna! Veste, kaj? Vsakdo naj prisече, da bo govoril čisto resnico!«

Nastalo je čudno vzdusje. Poirot je postal zelo resen in vsi smo občutili to resnost. Nihče ni hotel zaostati! Vsi smo prisegli, kakor je zahteval.

»Dobro! Začnimo!« je dejal Poirot.

»Pripravljena sem!« je rekla Tora Grey.

»Ne bilo bi vljudno, če bi začeli pri damah v tem primeru. Začnimo kje drugje!« Obrnil se je k Franklinu Clarkeju. »Dragi moj mister Clarke, kako so vam letos pri Ascot-dirkah ugajali damski klobuki?«

Franklin Clarke je ostrmel. »Ali je to šala?«

»Nikakor ne!«

»To je res vaše vprašanje?«

»Da!«

Clarke se je režal. »No, mister Poirot, v Ascotu samem sicer nisem bil, kolikor pa sem mogel videti v avtomobile, ki so se vozili v Ascot, so damski klobuki letos še bolj prismojeni kot sicer.«

Poirot se je smehljaj in se obrnil na Donald Fraserja: »Kdaj ste letos imeli svoj letni dopust?«

Zdaj je bila na Fraserju vrsta, da je buljil v Poirota. »Svoj dopust? V prvih dveh tednih avgusta meseca.«

Njegov obraz se je hipoma bolešno spaciil. Najbrž se je spomnil pri vprašanju na svojo bol ob izgubi Betty.

Poirot pa se očitno ni kaj dosti zmenil za njegov odgovor. Obrnil se je k Tori Grey in opazil sem, da je njegov glas zvenel nekoliko drugače kot prej — bolj napeto. Ostro in jasno je zvenelo vprašanje:

»Gospodična, v primeru, da bi ladi Clarke umrla, ali bi se poročili s sirom Carmichaelom, če bi vas zasnuhil?«

Planila je pokonci. »Kako si le drznete zastaviti mi tako vprašanje! To — to je žalitev!« »Mogoče. Toda prisegli ste, da boste govorili resnico. Torej — da ali ne?«

»Sir Carmichael je bil z mano čudovito dober! Ravnal je z menoj kot s svojo hčerko. Pa tudi jaz sem bila z njim kot hčerka, hvaležna in vdana.«

»Oprostite, gospodična, toda ne odgovarjate mi na moje vprašanje. Da ali ne?«

Obojavljala se je. »Odgovor je seveda NE!«

Usodno prijateljstvo

O prijateljstvu med psom in gospodarjem je napisanih veliko knjig. O psih učiteljih — prav tako. Toda prevelika vdanost psa lahko človeku tudi škoduje. O tem govori naslednja resnična zgodba.

Hennry Louw, slikar iz južne Afrike, je prišel na obisk k svojemu prijatelju Edmundu Kalveru. Njegova zelo lepa vila je stala ob bregu reke Berg.

Slikar je imel s seboj tudi svojega zvestega psa Fodžija. Fodži je bil nenavadno vdan svojemu gospodarju in ga je venomer spremljal. Nepoznanih ljudi ni nikoli puščal v gospodarjevo bližino, dokler ni dobil dovoljenja.

Vreme je bilo lepo in toplo in slikar se je takoj po prihodu odločil, da se okoplje v bistri reki Berg.

Hennry je bil slab plavavec in se ni dosti oddaljil od obale. Vendar je znal v vodi dalj časa ležati na hrbtu. Pes se je na to tudi navadil. In medtem ko se je gospodar kopal, je Fodži plaval okoli njega in se igral.

Tistega dne je Hennry ležal v vodi nekoliko dlje kot navadno. Njegovo telo je mirno počivalo na vodni površini in Fodži zato ni bil v skrbeh; čez nekaj časa je zlezal na obalo in čakal gospodarja. Slikarju je postalo hladno in je odplaval proti obali. Toda nekaj metrov pred obalo ga je zgrabil krč in pričel se je potapljati in klicati na pomoč.

Vse to je opazil mimoidoči možak in se v obleki vrgel v reko. Ko je pes videl, da je neznan človek držal gospodarja, se je v prepričanju, da mu hoče zlo, pognal za reševavcem. Ta je na vse načine odganjal in miril psa, ko pa mu je zasadil zobe v ramo, je uvidel, da se pes ne šali. Zapustil je slikarja in psa nagnal iz vode. Nato se je ponovno vrnil, da bi pomagal potapljajočemu se človeku, vendar slikarja ni bilo več na površini vode. Tok reke je odnesel slikarjevo truplo proti morju in niso ga več našli.

Selec ko je voda pogoltnila slikarja, je Fodži spoznal, kaj se je zgodilo z njegovim gospodarjem, a bilo je prepozno. Fodži je žaloval za svojim gospodarjem in kmalu poginil.

Mlada dekleta pri ročnem delu

Smučarski tečaj v Lescah

Pisali smo že o novo ustanovljenem šolskem športnem društvu v Lescah. Ena izmed nalog tega društva je

**mlada
rast**

bil tudi smučarski tečaj, ki je trajal od 21. do 27. januarja.

Prvi dan tečaja se je na Cebelnjaku zbralo okrog 100 navdušenih mladih ljubiteljev smuka obeh spolov. Vaditelji Boris, Peter in Jancz so razdelili mlade smučarje v šest skupin in začeli z osnovnimi vajami, ki so jim nato sledile zahtevnejše. Seveda pri tem ni šlo brez

poškodb, ki pa niso bile nevarne, in zlomljenih smučk, kar pa navdušenih smučarjev ni zbegalo.

Pet dni tečaja je preteklo hitro in prijetno, šesti dan pa so priredili tekme, da bi videli uspehe tečaja.

V soboto, 26. januarja, so odšli na Jezerco, kjer je nekoliko težji teren. Vaditelji so pripravili progo z 12 vratci. Vsi so dobro vozili,

posebno dobri pa so bili: 1. Rozman (7. raz.), 2. Torkar (8. raz.), 3. Vrhunc (8. raz.). Popoldne so se pomerili mlajši, ki so imeli lažjo progo. Najbolj uspešni so bili: 1. Mulej (2. raz.), 2. Bec (2. raz.) in 3. Kovač (3. raz.), med dekleti pa: 1. Jakopič (4. raz.), 2. Ljubič (5. raz.).
Darko Torkar,
učenc 8. razreda
osnovne šole Lesce

Nagrada vestnim učencem

Učenci osnovne šole »Simon Jenko« v Kranju so bili prijetno presenečeni, ko so zvedeli, da jih je Komunalna banka v Kranju nagradila z orožjem za opremo šolske delavnice v vrednosti 94.000 dinarjev kot priznanje za var-

čevanje. Mladi varčevalci se Komunalni banki najlepše zahvaljujejo. Nagrada pa obenem pomeni spodbudo tudi vsem tistim učencem, ki do sedaj niso sodelovali pri varčevanju.

Družinica na pogorišču

Nekje na Barju je osamelcec, nizek, z listavci obrasel griček, kjer stopa med drevjem tu in tam skalovje na dan, poleti najboljše sončiče, pozimi pa primerno skrivališče kačam, kuščarjem in drugim živalim.

Kraj griča je vasica, vredna, da jo omenim zaradi kupa hiš, ki stojijo v neredu, kakor da jih je velikan nametal tjakaj, vzdolž holma počez v presledkih nekaj bajtic, ki so se — kakor da jih je bilo sram — ločile od onih večjih na kupu. Za bajticami na vznožju griča sameva tik gozdička pogorišče s kupi kamenja, opeke in ožganega tramovja. Med kupi se je z leti naselilo drevje in grmovje, ki cveti, zeleni in služi v veselje žuželkam in pticam. In na tej razvalini je začelo nekoč v pozni jeseni strašiti; tako vsaj sta povedala fantička ki sta mimogrede slišala visok glas, kakor da bi lesena os v lesnem ležišču zaškripala ali pa končnica boleče zacvilila, čez kupe pa je smuknilo nekaj nerazločnega — svetlorjavega. Vse ptice, ki so prej rade posedale na vejevju nad pogoriščem, so izginile in niti vedno

prepirajočih se vrabcev ni bilo več semkaj, pač pa so psi pogosto vohljali okrog razvalin.

Bilo je okrog novega leta, ko se je na pogorišču pokazala skupini ljudi postavica v belem kožuhu, na repku pa je imela črno omelec kakor dimnikarček. Zdal se je potuhnila, izginila, se spet drugod pojavila, zaostala, in če je stopil kdo za njo, je že ni bilo nikjer več. V začetku marca je prišlo dekletce z grička, kjer je stikalo za telohi in opazilo pri belem dnevu dve vitki svetlo rjavi prikazni, ki sta se podili okrog pogorišča. Bila je svatba.

Odtlej je minilo več mesecev in bilo je konec junija ali v začetku avgusta, ko je isto dekletce zagledalo v sadovnjaku domače hiše, ki je blizu pogorišča, zopet eno tistih drobnih prikazni, ki ju je srečala v marcu, a okoli deset, kakor verica dolgih, le bolj vitkih mladičev. V sadovnjaku je pasla tedaj tudi domača koklja svoje piščance. Nič hudega slutec je brskala pod grmom, ko sta skočila odrasla žival in neki njen mladič na piščance. Dekletce je zakričalo, roparska

svojat, pa je smuknila v žito onkraj pota.

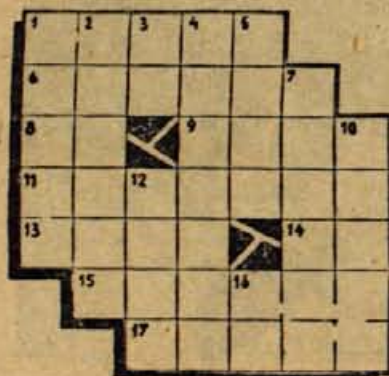
Odtlej so pogostoma izginjali piščanci, golobi in kunci. Polovico teh kraj je bilo sicer pripisati ujedam, pa tudi srakam in vranam, drugo polovico pa omenjeni tolpi, saj je bila mnogoglava družina lačna, tako lačna, da je na vrtovih in bližnjih njivah uničila vse miši in tudi podgan ni bilo več videti. Po pripovedovanju redkih očividcev je trila stara svojo mladež v lovu na manjšo divjad, pernato in štirnžno. Tudi tisto, kar je ticalo v luknjah, ni bilo varno pred njimi, odlični minerji so bili. Neki deček, ki se je rad kopal onstran v potoku, nedaleč od mostu, in se na bregu zabaval s tem, da je sčegetal s slamico murne v luknjah in jih, ko so jih zapustili, zamašil, je opazil, kako je prišla vročega dne k potoku tatinska lovška družina, to pot le s šestimi — tisti, ki so manjkali, so verjetno podlegli v boju za obstanek. Stara je planila v vodo, za njo pa mladiči; samo za trenutek je izginila med koli pod mostom, pa je že držala v gobcu vodno miš, ki sta si jo nato privoščila dva mladiča. Ko je deček hitel za njimi, se je stara obrnila ter mu šla s togotnimi kriki nasproti. Če se ne bi umaknil, bi se prav gotovo

pognala vanj in ga s svojimi ostrimi zobki pošteno ogrizla. Med redkimi je videl družinico tudi vaški ribič in potem v krčmi pripovedoval o ljubkih mladičih.

In tako so se vrstili dnevi, tedni, meseci. Na polju so se že rdečile buče, zorela je koruza, listje se je že posulo z dreves, začelo je primanjkovati hrane za sedemčlansko družino, življenjski prostor jim je postal premajhen in nagonsko je zapustila mladež svoj domek na pogorišču in se razšla na vse strani. In ko je v decembru močno snežilo, se je videla tamkaj le še ena sled. V januarju je prišel posestnik mimo pogorišča in se srečal s svojo najemnico — veliko podlasico, ki ji pravijo tudi hermelin. Tedaj je bila spet v belem kožuščku, le na koncu repa je bil črn čopič.

Ko je naslednje leto kmet kopal na podrtiji in odvažal kamenje, je pod ognjiščem našel prostoren, mehak domek hermelinov, a brez stanovavke. Pozneje, pozimi, pa se mu je nekoč primerilo, da je zagledal v gozdičku na griču postavico, dolgo blizu 40 cm s črnim omelecem na repku. Ko ga je zagledala, se je usedla v sneg, ga premerila s črnimi živimi očmi, nato pa izginila. — T. J.

Križanka št. 7

Križanka je magična, zato velja prva številka za opis vodoravno, druga pa za navpično:

1., 1. risana zgodba z besedilom, 6., 2. rok, 8., 13. veliko elektrotehnično podjetje v Srbiji, 9., 12. tolmun, 11., 4. imetje, 13., 5. uživati tekočino, 14., 16. kamijski simbol za Iridij, 15., 17. prestolnica starodavne Asirije, 17., 10. strojnica.

Rešitev križanke št. 6

Vodoravno: 1. svarilo, 8. literat, 9. ar, 10. vino, 11. Vis, 12. Efez, 14. do 16. kanonir, 18. Spartak.

HOROSKOP Velja od 16. do 23. I.

OVEN (21. 3. — 24. 4.) — Svoje narte skušaj uveljaviti s pomočjo drugih. Veselje bližnjih zajame tudi tebe. Podtaknjeno ljubimkanje. Sestanek ne bo brez posledic.

Bik (21. 4. — 20. 6.) — Reševanje življenjskih problemov te velja nekaj živcev. Čustveni odnosji bodo deležni kritike. S hinavščino ne uspeš. Resnost narašča skupaj z zdravjem. Brani svojo čast in **PODVOJKA (21. 5. — 20. 6.)** Vzemerila te je novica o dragi osebi. Ne obupavaj in razumno pomagaj po svojih močeh, vendar premisli. Uspešno potovanje. Pismo.

RAK (21. 6. — 22. 7.) — Poklično delo bo terjalo več tvojih pobud. Finančno stanje se izboljšuje. Ob dolgih nasvetih prijetno kimaš. Nevarnost gripe.

LEV (23. 7. — 22. 8.) — Veseli ponočnivi in otožna nedelja. Prizadevanje za osvoboditev neke osebe bo popolno. Navdušenje za čustvene spekulacije še ne povusti. Obisk.

DEVICA (23. 8. — 22. 9.) — Izpolnile se ti bodo davne želje. Ne pričakovano srečanje sproži zaljubljenost, v službi pa se neha ljubosumnost. V krogu rodbine uživaš. Zajame te predpustni val.

TEHTNICA (23. 9. — 22. 10.) — Izogneš se vplivom slabe družbe. Zveš zanimive novice iz sosedovih ust. V soboto poljubi, v nedeljo dolgočasen obisk. Zobobol.

SKORPIJON (23. 10. — 21. 11.) — Posrečilo se ti bo izpeljati težavno nalogo. Doma se razburjaš zaradi čenč. Skušaj uveljaviti svoj temperament. Večji stroški.

STRELEC (23. 11. — 21. 12.) — Boriš se z novostmi na poslovnem področju. Malomaren odnos do doma se izboljšuje. Nekdo ti je nevoščljiv, nekdo pa hrepeni po tvoji nežnosti. Potovanje.

KOZOROG (22. 12. — 20. 1.) — Majhne napake v poklicnem delu bodo izpostavljene širši kritiki. Zadoščenje ti nudi draga oseba in družina. Izlet v paravo. Pismo brez posledic.

VODNAR (21. 1. — 19. 2.) — Večje spoštovanje na poslovnem področju. Rahlo pretiravaš v ljubimkanju. Nekdo te ljubosumno nadzira in opazuje. Nekaj te bo strašno vznemirilo.

RIBI (20. 2. — 20. 3.) — Delni uspeh bo terjal še precej truda. Sprejmeš nove obveznosti na poslovnem in čustvenem področju. Denarnica se napolni in se hitro prazni. Nekdo hrepeni po maščevanju. Mimobežna ljubezen te pripravi do razmišljanja.

Skupno branje

— Potrpi še malo. Ugasnil bom luč, ko preberem to knjigo!

Na smučanju

— Danes bo šlo brez padcev Vzela sem verigel!

Tovariški nasvet

— Gospod Peter, kako dolgo vas bom moral še opozarjati, da me ne kličite »gospod«, ampak »tovariš«.

dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti • dokumenti

Sprva sem se prestrašil, kajti pomislil sem, da je hudo ranjen. Teško napišem vse, kar je povedal očka. Začenjam s pričetkom njegovega pripovedovanja, najhuje je bilo prvi teden, potem se je privadil, delo ni strašno, le disciplina, kdor ne poje ali pravilno koraka, jih izkupi z bičem. Prebujanje je ob štirih zjutraj in ob petih popoldne prenehajo delati. Trinajst ur ne sme nihče sedeti, kdor sede, ga grozno pretepejo. Pripovedovanje ni bilo konca, sedeli smo do dveh ponoči in tega sploh ni moč popisati. Očka ni videl posebno slab, saj je jedel, kar potrebuje. Od samega veselja sem pozabil napisati najvažnejše in najgroznejše. Davi sta odšli dve Zidinci na deželo, mati s svojo hčerko. Nesreča je hotela, da so se Nemci prav tedaj peljali po krompir iz Rudkov proti Bodzentynu in tako so srečali ti dve Zidinci. Brž ko sta zagledali Nemce, sta zbežali, toda ti so ju dohiteli in pograbil. Hoteli so ju ustreliti kar v vasi, toda schulze ni dovolil, tako so odšli na rob gozda in ju tam ustrelili. Židovska policija se je takoj odpeljala tja, da bi ju pokopala na pokopališču. Po povratku je bil voz ves okrvavljen. Kdor

TU SE KONČA DNEVNIK DAVIDA RUBINOWICZA.

O USODI ŽIDOVskega PREBIVAVSTVA IZ BODZENTYNA
Septembra 1942, najverjetneje med 15. in 21. septembrom, so vse židovske prebivavce Bodzentyna odgnali peš proti 25 km oddaljenemu Suchedniowu. Za starce, ženske in otroke je bilo nekaj vozov. Kolono so spremljali policisti in orožniki, ki so se živinsko znašali nad goloroklimi nesrečniki, jih pretepali in silili k nagli hoji.

DNEVNIK Davida Rubinowicza

V Suchedniow, ki ima kolodvor, so sočasno prignali Zide iz Blizyna (600), Samosonova (350), Zaganska itd. Tako so zbrali približno 5000 Židov. V okrožju Kielce so zbirali židovsko prebivavstvo na dveh točkah: v samem Kielcu in Suchedniowu. Nacisti so te žrteve, določene za plinske celice, pognali 21. septembra 1942 v posebej pripravljene vagonce, posute z apnom. V Suchedniowu je ostalo le kakšnih 250 Židov, ki so morali pospraviti geto, zbrati zapuščenno imetje in ga urediti. Po končanem delu so 14. oktobra 200 ljudi odpeljali v delovno taborišče Blizyn, 50 pa v taborišče Hasag v Skarzysku, o

katerem smo že pisali. Vlak z deportiranimi židi je odpeljal prek Maikina v uničevalno taborišče Treblinka (Treblinka II). O kraju, kjer so umorili židovsko prebivavstvo iz Bodzentyna, Suchedniowa, Zaganska, Samosonova itd., ni nobenega dvoma. Vsi transporti deportiranih Židov iz okrožja Kielce so brez izjeme vozili v Treblinko. Pa ne le ti! Židje iz področja Radom (nad 350.000) so vsi končali v plinskih celicah tega strahotnega taborišča. Združene protifašistične organizacije varšavskega geta so 15. novembra 1942 poslale poljski emigrantski vladi v Londonu poročilo, ki govori o uničevanju židovskega prebivavstva na Poljskem. V poglavju »Provinca« pravijo, da so okupatorji židovsko prebivavstvo iz Suchedniowa poslali v uničevalno taborišče Treblinko. Se važnejša je ugotovitev, da se je ohranil dopis židovske socialne samopomoči iz Krakova, namenjen njeni delegaturi v Bodzentynu; na kuverti tega dopisa stoji ob datumu 30. oktober 1942

naslednja pismonačeva opomba: »Nazaj. Židovska delegatura je odpotovala iz Bodzentyna.«

TREBLINKA II. MNOŽIČNO UNICEVALNO TABORIŠČE V OKROŽJU SOKOLOVSKI (VARŠAVSKO VOJVODSTVO)

V času od julija 1942 do septembra 1943 so v plinskih celicah Treblinka uničili nad 800.000 ljudi, večinoma Židov. Pomorili so jih s plini, ki so jih motorji dovajali v plinske celice. Zanesljivo je mogoče ugotoviti, da so Židje, ki so jih 21. septembra 1942 naložili v Suchedniowu na vagonce, prispeli v Treblinko. Poljaki so našli nemški vojni red štev. 537 s 15. septembra 1942, kjer piše, naj bi vlak z Židi iz Suchedniowa preko Skarzyska in Radona prispel 22. septembra ob 11. uri 24 minut na kolodvor v Treblinko in se prazen vračal istega dne ob 15. uri 59 minut popoldne. Računati je treba, da so nacisti poslali ljudi v plinske celice večinoma že nekaj ur po prihodu v Treblinko. Tako lahko z dokajšnjo zanesljivostjo sklepamo, da so malega Davida z ostalimi nesrečniki iz transporta umorili 22. ali 23. septembra 1942.